

บทความการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

รัศมีภัชสรณ์ โต้ะหาต

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 ทั้ง 3 แบบ คือ 1. ผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก 2. ผู้นำที่ยึดบุคคลเป็นหลัก 3. ผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา 83 คน และครู 125 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารทั้ง 3 แบบ อยู่ในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูพบว่า แบบผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก และแบบผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนแบบผู้นำที่ยึดบุคคลเป็นหลัก แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12
2. เพื่อเปรียบเทียบศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ศึกษาเกี่ยวกับศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สร้างแบบสอบถามครูให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาข้อคำถาม โดยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสานต์ วณิชชานนท์ (2529)

4. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง รับข้อเสนอแนะและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบ

6. ปรับปรุงแบบสอบถามครั้งสุดท้าย จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของสานต์ วณิชชานนท์ (2529)

สรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ แบบภาวะผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลักแบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก และแบบภาวะผู้นำที่ยึดบุคคลเป็นหลัก

แบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ คือ ผู้บริหารชี้แจงนโยบายของตนให้ผู้ร่วมงานเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้บริหารควบคุมดูแลให้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และผู้บริหารมุ่งทำงานเพื่อเป้าหมายของโรงเรียนโดยไม่เห็นแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งส่วนแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลาง จำนวน 4 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ยรวมจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารกำหนดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน ไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เชี่ยวชาญให้เข้ากับตำแหน่งเฉพาะ โดยไม่มีการยืดหยุ่น ผู้บริหารจะสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรตามความต้องการของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม และผู้บริหารจะกำหนดโครงการไว้แล้วสั่งการให้ทำโดยที่ไม่ให้ใครมาขัดแย้งหรือเปลี่ยนแปลง

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดบุคคลเป็นหลัก ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ คือ ผู้บริหารเป็นคนเปิดเผยเข้าใจง่ายให้คนพบได้ตลอดเวลา ผู้บริหารแสดงออกถึงความห่วงใยและให้ความช่วยเหลือเมื่อเพื่อนร่วมงานประสบปัญหาหรือความเดือดร้อน และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตนเอง ส่วนแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็นระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารทำงานกับผู้ร่วมงานอย่างเป็นมิตรไม่ถือตัว ผู้บริหารมักคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ร่วมงานมากกว่าคำนึงถึงเป้าหมายของหน่วยงานและผู้บริหารมักจะปฏิเสธที่จะอธิบายถึงเหตุผลในการบริหารงานของตน

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาให้เห็นตามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งสองกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับคือ ผู้บริหารยกย่องหรือตำหนิการทำงานอย่างตรงไปตรงมาโดยเน้นที่อะไรดีอะไรบกพร่องมากกว่าใครดีใครบกพร่อง ผู้บริหารจะยึดเอาแต่ความคิดเห็นของตนเองเป็นหลักในการทำงาน ผู้บริหารจะริเริ่มโครงการใหม่ๆ ขึ้นโดยพิจารณาร่วมกันกับผู้ร่วมงานให้เกิดการยอมรับ และร่วมมือ ส่วนแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลางจำนวน 3 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงานไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่โรงเรียนผู้บริหารมักใช้อำนาจหน้าที่ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม และผู้บริหารมักจะวางตนให้เป็นที่น่าเกรงกลัวของผู้ร่วมงาน

โดยรวมความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำทั้ง 3 แบบของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่า

แบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารมุ่งพัฒนางานเพื่อเป้าหมายของโรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารและกำหนดมาตรฐานในการทำงานไว้อย่างชัดเจน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม คือ ผู้บริหาร และครู อยู่ในระดับมาก

มีข้อที่น่าสังเกตว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการแสดงออกมาหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลาง เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก คือ ผู้บริหารจะกำหนดโครงการไว้แล้วสั่งการให้ทำโดยที่

ไม่ให้ใครมาขัดแย้งหรือเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรตามความต้องการของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ผู้บริหารกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เชี่ยวชาญให้เข้ากับตำแหน่งเฉพาะ โดยไม่มีการยืดหยุ่น และผู้บริหารกำหนดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษ ฝึกอบรม สัมมนาอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากการศึกษาคด้วยตนเอง และจากการจัดหรือสนับสนุนให้มีการศึกษาอบรมสัมมนาจากหน่วยงานระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ คือเป็นผู้มีความสามารถด้านความรู้ทั่วไปซึ่งเป็นความสามารถในทางการเรียนรู้การรวบรวมและแยกแยะปัญหา สรุปข้อปัญหาต่างๆ ได้ สามารถชี้แจงใครครวญเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยเฉพาะเกี่ยวกับการวางแผน มีความสามารถในการยืดหยุ่นต่อเหตุการณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดบุคคลเป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากรซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานจัดการศึกษาในสถานศึกษาซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับมาก

มีข้อที่น่าสังเกตว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออกมาหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลางเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดบุคคลเป็นหลัก คือ ผู้บริหารมักจะปฏิเสธที่จะอธิบายถึงเหตุผลในการบริหารงานของตน และผู้บริหารมักคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ร่วมงานมากกว่าคำนึงถึงเป้าหมายของหน่วยงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารต้องอาศัยผู้ร่วมงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการบริหาร สรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ผู้นำต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มอื่น เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม มีความสุขุมรอบคอบ ซื่อตรงต่อหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ยอมรับในความรู้ความสามารถของคนอื่นสามารถประสานงานได้ดีและรู้จัก ข้อบกพร่องของตนเองแล้วพัฒนาให้ดีขึ้น

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออกมาหรือปรากฏออกมาให้เห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ใช้หลักการบริหารจัดการศึกษาโดยคำนึงถึง คุณภาพมาตรฐานตามหลักการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมรองรับการประเมินภายนอก แบบภาวะที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ โดยรวมและอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูพบว่าอยู่ในระดับมาก

มีข้อที่น่าสังเกตว่า พฤติกรรมหรือแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออกมาหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลาง เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก คือ ผู้บริหารมักจะวางตนให้เป็นที่น่าเกรงกลัวของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารมักใช้อำนาจหน้าที่ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม และผู้บริหารจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงานไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์ที่เหมาะสม และผู้บริหารจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงานไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานโดยใช้ภาวะผู้นำที่เป็นแบบประสานประโยชน์ที่ผู้บริหารแสดงออกมาปรากฏให้เห็นน้อย เพื่อจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เช่น การวางตนให้เป็นที่น่าเกรงกลัว การใช้อำนาจหน้าที่ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม การคำนึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อร่วมงานไปพร้อมกับผลประโยชน์ที่เกิดจะขึ้นแก่โรงเรียน
2. ผู้บริหารควรจะใช้วิจรรย์าณ ในการเลือกรูปแบบความเป็นผู้นำทั้ง 3 แบบนี้ ที่จะใช้กับคนที่มีลักษณะต่างกัน มาใช้ให้เหมาะสมกับคนที่เราพิจารณาเห็นแล้วว่าจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทางด้านภาวะผู้นำให้เกิดในรูปแบบการประสานประโยชน์
4. รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 12 ที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ควรเป็นดังนี้ เป็นคนตรงไปตรงมา ยึดความถูกต้องเป็นหลัก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นกันเอง มีศิลปะในการจูงใจ บริหารงานแบบมีส่วนร่วม บริหารงานให้เกิดความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน ยึดหลักการและเหตุผลในการทำงาน ยึดหยุ่นในการใช้กฎระเบียบและข้อบังคับ มีความสามารถในการมอบหมายงาน สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวให้ผู้ร่วมงานได้ มีศิลปะการให้ความสำคัญต่องานและคน

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในระดับมัธยมศึกษา
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำกับคุณภาพของการบริหารงานด้านวิชาการ
3. ควรมีการศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา